

Jurkovič, Tomáš

Hicudži o meguru bóken : první účtování s historií

In: Jurkovič, Tomáš. *Izanagiiovský motiv v románech Haruki Murakamiho*.

Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2019, pp. 69-80

ISBN 978-80-210-9426-0; ISBN 978-80-210-9427-7 (online ; pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141932>

Access Date: 24. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

4 HICUDŽI O MEGURU BÓKEN: PRVNÍ ÚČTOVÁNÍ S HISTORIÍ

HMB (*Hon na ovci*, 1982), v pořadí třetí Murakamiho román (a zároveň také třetí pokračování příběhu vypravěče a Myšáka, protagonistů KUK a PB), představuje v Murakamiho díle prostor, v němž autor v plné šíři zpracovává téma, které už stručně uvedl v KUK: přímou návaznost doby a světa, v nichž se odehrává život protagonistů – na militaristickou minulost Japonska. KUK a PB doposud „účtovaly“ s minulostí vypravěčovy osoby a naznačovaly nutnost jeho vnitřní proměny, v HMB se však zpytující pozornost autora obrací od individuální historie protagonistů ke světu, který je obklopuje. Poté, co jeho protagonisté vykročili v předchozím románu PB každý na svou osobní cestu k nápravě, začíná je autor naplno konfrontovat s širším historickým kontextem a mapovat kořeny světa japonského „prudkého ekonomického růstu“, který zvítězil nad studentským hnutím, jehož se účastnili koncem šedesátých let.

Časová osa datovatelných událostí je v HMB značně obsáhlá¹²⁹ a položky na ní zařazené se z převážné části týkají hlavní „postavy“ románu, magické *ovce* – oživlého symbolu dějin japonského kolonialismu. Tato *ovce* představuje středobod, v němž je celý příběh ukotven podobně, jako byl v předchozím PB ukotven v objektu pinballového hracího automatu. Časovou osu příběhu lze rozdělit na tři hlavní úseky, z nichž první je věnován historii japonských koloniálních výbojů v Asii a příchodu *ovce* do Japonska, druhý (v návaznosti na KUK a PB) popisuje události z osobního života vypravěče, a konečně třetí se věnuje popisu cesty na Hokkaidó (do historicky prvního Japonskem kolonizovaného území), k níž

---

129 V této souvislosti je ovšem třeba vzít v úvahu i skutečnost, že je HMB prvním románem, který Murakami napsal poté, co se psaní začal věnovat na plný úvazek a nikoli jen vedle svého tehdejšího zaměstnání. Oproti KUK (155 stran v kapesním vydání) a PB (175 stran v kapesním vydání) má už HMB rozsah více než trojnásobný (245 a 231 stran ve dvoudílném kapesním vydání).

je vyprávěč donucen nejmenovanou vlivnou politickou organizací pod záminkou vypátrání *ovce*, kterou organizace údajně nutně potřebuje ke svému přežití. Příběh se tedy opět, jako už v případě KUK a PB, dělí podle schématu: *První přípravná fáze mapující historické pozadí událostí – druhá přípravná fáze věnovaná osobní historii protagonistů – třetí fáze představující „samotný příběh“ zažívaný protagonisty*. Události, které se v příběhu dějí protagonistům, tedy vlastně představují cosi, co přes jejich osobní minulost organicky vyrůstá z „velké historie“ a je do ní neoddělitelně začleněno.

Ovce je v románovém textu popsána coby démon, který je schopen vstupovat (s jejich předchozím souhlasem) do lidí skrze jejich sny během spánku a pak je využívat pro vytváření svého vlastního mocenského systému, přičemž jimi nejprve manipuluje nabídkou podílu na této moci, poté už pouze prostřednictvím závislosti, kterou si na ni záhy vyvinou.

První z příběhových úseků začíná údajem, jímž autor vysvětluje původ této *ovce*. Autor románu jím rozehrává složitou hru spekulativních konotací a odkazů, již jako by se jednak snažil dát *ovci* ráz historické autenticity, jednak zároveň odvést pozornost čtenáře stranou a dát *ovci* zdánlivě nejaponské, kontinentální kořeny. Dozvídáme se, že v jakémsi blíže neurčeném spise vydaném za dynastie Jüan (1271–1368) se údajně píše, že v sobě *ovci* (jejíž následný popis přesně odpovídá románové) měl samotný Čingischán (1162–1227). Další údaj, který se k *ovci* v příběhu váže, je pak až datum červenec 1935, kdy *ovci* „vyruší z mnohasetletého spánku“¹³⁰ v náhodně objevené jeskyni na mandžusko-mongolských¹³¹ hranicích postava japonského vládního odborníka na zemědělství, který v dané oblasti zkoumá možnosti chovu ovcí na dodávky vlny pro válečné uniformy. Tímto řazením se vytváří možnost vnímání spojitosti mezi oběma událostmi následně jako: *Čingischán je hostitelem zmíněné ovce – ovce mnoho set let spí v jeskyni na mandžusko-mongolských hranicích – ovci v roce 1935 v rámci válečných příprav objeví japonský úředník* a na základě této spojitosti si může čtenář i představovat, že patrně *ovce* spala dlouhá staletí v jeskyni poté, co Čingischán zemřel, popřípadě že úředník mohl dokonce náhodou padnout i na místo Čingischánova posledního odpočinku.¹³² Výchozí článek řetězce čtenářsky možných variant, pro které nám tu Murakami svým fabulováním otevírá prostor, tedy představuje postava mongolského vládce Čingischána. Právě díky této postavě se však dokonce japonským čtenářům zároveň nabízí i možnost popření kontinentálního původu *ovce* (která,

130 HMB, kapitola 7, část 3.

131 Zcela shodný region bude hrát zásadní úlohu také v příběhu NDK (1994, 1995).

132 Přesná poloha Čingischánova hrobu byla, údajně na vlastní žádost dotyčného, utajena a za pravděpodobnou lokalitu se považuje mj. region s Čingischánem spojovaný – poblíž řeky Onon a hory Burkhan Khaldun v severovýchodním Mongolsku, relativně nedaleko od území, označovaného Murakamim jako „mandžusko-mongolské hranice“.

jak už jsme zmínili, symbolizuje japonské koloniální výboje) a naopak potvrzení její příslušnosti do japonské kulturní sféry.

Jak dokládá například Rubin,¹³³ předcházelo napsání HMB autorovo důkladné studium tématu. Rubin výslovně zmiňuje pouze Murakamiho studijní cestu na Hokkaidó a bádání týkající se tematiky chovu ovcí (v Japonsku zcela nepůvodních zvířat). Z narážek v textu HMB, zmiňujícího i data z dějin kolonizace Hokkaida a japonských kontinentálních výbojů je ovšem zřejmé, že Murakamiho přípravy ke psaní zahrnovaly rovněž i důkladné studium písemných historických pramenů.

Nepřehlédnutelnou a ve své době populární postavou spjatou s novodobými dějinami Hokkaida přelomu devatenáctého a dvacátého století, jimž je v HMB věnován značný počet dat,¹³⁴ je pak v japonských pramenech také Zen'ičiró Ojabe, autor předválečného bestselleru *Čingischán byl Jošicune*.¹³⁵ Touto svou knihou, v níž stavěl jednak na starších japonských legendách,¹³⁶ jednak na mytologii¹³⁷ národa Ainu, u kterého působil jako evangelický pastor; jednak také na vlastním pátrání, podniknutém přímo na území někdejšího Mandžuska a v Mongolsku, se mu „podařilo“ masově rozšířit do obecného povědomí dodnes populární (a vědecky zcela nepodloženou) spekulaci, kterou naznačuje v titulu své práce. V té tvrdil, že historický Čingischán není vlastně nikdo jiný než známý japonský hrdina a válečník Minamoto no Jošicune (1159–1189), podle historicky hodnověrných pramenů zavražděný (přinucený spáchat sebevraždu) v mocenském soupeření svým starším bratrem. Jošicunemu se údajně (podle legend kolujících na severu Japonska) podařilo uniknout z nebezpečí a přes Ainu obývaná území severního Honšú a Hokkaida se přeplavit na pevninu na území historického Mandžuska a Mongolska, kde vstoupil ve známost jako obávaný mongolský vojevůdce.

Díky Ojabemu kdysi v Japonsku do lidového povědomí všeobecně rozšířené (a Murakamim ve zmínce o Čingischánovi vlastně v daném kontextu nepřímo a letmo připomenuté) „jošicuneovské“ fámě o původu Čingischána jako Japonce, který se dostal na asijský kontinent, lze tedy kořeny fiktivní románové *ovce*, symbolizující dobovačné výboje a posedlost mocí, vrátit zase bezpečně zpátky na japonskou domácí půdu. A tím také v zásadě umožnit čtení zmíněné příběhové

133 Rubin, Jay. *Haruki Murakami and the Music of Words*, London: Vintage, 2005, s. 78.

134 Cca tři desítky různých letopočtů a zmínek.

135 成吉思汗ハ源義經也. Kniha vyšla roku 1924. Viz <https://ja.wikipedia.org/wiki/義経%3Dジンギスカン説>.

136 K Ojabemu se dostaly oklikami ze záznamů z díla Philippa Franze von Siebolda (1796–1866) věnovaného Japonsku. V japonštině jsou nazývány *Tairiku tosen secu* (大陸渡船説) čili doslova „Zvěsti (či Teorie) o přeplavení se na pevninu“.

137 Tvrdil, že legendy o ainském božstvu Ainu Rakkuru (též Oina Kamui či Okikurumi) jsou vlastně dokladem o působení Jošicuneho na Hokkaidu.

sekvence rovněž i v následujícím duchu:¹³⁸ *Čingischán (jenž je, jak „všichni vědí“, vlastně Jošicune, uprchlý z Japonska před bratrem na kontinent) je hostitelem zmíněné ovce, která zemře spolu s ním a k životu ji probudí až elitní japonský zaměstnanec mini-sterstva při své práci na přípravách ozbrojeného konfliktu.*

Na tento v každém případě výrazně symbolický začátek pak na časové ose příběhu navazují letopočty,¹³⁹ týkající se kolonizace fiktivní osady Džúnitaki¹⁴⁰ na Hokkaidu, hrající v místopise příběhu důležitou roli. Osada je popsána jako obec založená zchudlými rolníky, kteří na Hokkaido z rodné vsi na severu Honšú utekli před věřiteli. Usídlili se proto záměrně v největší pustině, jakou našli, a podařilo se jim zde přežít pouze za pomoci místního domorodce z národa Ainu. Kolonizace Hokkaida je zde tedy podávána jako činnost prováděná nejchudšími a nejbezvýznamnějšími členy tehdejší japonské společnosti v marné snaze, že si polepší. Jakýs takýs rozkvět jejich osady nastane teprve ve chvíli, kdy se ukáže, že se jejich obec hodí k chovu ovcí, který představuje strategické odvětví, protože je ovčí vlna surovinou k výrobě uniforem, nezbytně nutných pro válčení na kontinentu. Daní za to jsou ovšem také odvody obyvatel obce a smrt mnoha z nich v Rusko-japonské válce.¹⁴¹

Část příběhu, která následuje poté, je věnována osudům dvou osob, reprezentujících další japonskou vojenskou expanzi. Jedním z těchto lidí je už zmíněný vládní úředník, syn z elitní rodiny, který během svého působení v Mandžusku probudí ze sna ovci a přiveze ji s sebou do Japonska, kde ho však ovce opustí a on je následně zcela zapomenut. Druhým je rodák z Džúnitaki, který se stane dalším hostitelem ovce a pak pod jejím vedením působí za války na území Číny. Tam nashromáždí značné jmění, vrátí se s ním do Japonska a bez úhony (ačkoliv je zpočátku klasifikován jako válečný zločinec třídy A a vězněn ve věznici Sugamo) přečká konec války i americkou okupaci a tokijský proces s válečnými zločinci výměnou za své informační sítě v Číně. Za hmotné prostředky z Číny pak skoupí jednak klíčové pozice v konzervativních politických frakcích, jednak klíčová místa reklamní ho odvětví, a zajistí si tak nadále zásadní vliv na chod japonské politiky.¹⁴²

---

138 Stojí za zmínku, že toto naznačené možné čtení zároveň v Jošicuneho trase útěku, zahrnující i Hokkaido a Mandžusko, mimochodem předznamenává i všechna místa, na nichž se později bude odehrávat v příběhu zmiňovaná koloniální expanze – a postupuje po nich přesně stejným směrem jako tato expanze.

139 Vypravěč je všechny cituje z „knihy o historii města Džúnitaki“, kterou údajně čte během své pátrací cesty po Hokkaidu.

140 V originále 十二滝町, doslova „Městys u dvanácti peřejí“. Popis cesty do této obce, uvedený v románu, odpovídá poloze chátrající osady Niupu (仁宇布) v nejsevernější části Hokkaida.

141 Postup rolníků kolonizujících Hokkaido jako by byl v mnoha ohledech přímo parodickou dekonstrukcí už zmíněné „jošicuneovské legendy“. Rolníci se na Hokkaido dostávají během útěku z „civilizované“ části Japonska, žijí tu spolu s domorodci a nakonec se jeden jejich potomek dostane do Koreje a Mandžuska, kde se z něj stane válečný zločinec.

142 Tato životopisná data (pobyt za války v Mandžusku, zde spáchané válečné zločiny třídy A, pobyt

Na tento historický rámec příběhu pak navazuje část, věnovaná líčení osudů vypravěče a Myšáka. Informace, které autor v této části příběhové chronologické osy zprostředkovává čtenářům, jsou, podobně jako tomu bylo v PB, v plném rozsahu srozumitelné pouze pokud je zasadíme do celkového kontextu dat, už známých z předchozích dílů, KUK a PB.

O vypravěči se dozvídáme, že měl za studentských let, konkrétně na podzim v roce 1970, ještě další známost, a to opět nešťastnou. Vyloučit, že jde o další známost, a ne například o další zmínku o Naoko, lze prakticky pouze jen porovnáním údajů z HMB s tím, co už víme z KUK a PB. Tímto srovnáním je také možné určit, že šlo o vztah v jeho životě pátý v pořadí.¹⁴³ V tomto pátém vztahu jde o dívku, kterou vypravěč zná z předchozího roku, kdy vrcholily studentské protesty, a opět se s ní setká v roce, kdy už jsou protesty dávno rozehnány a on sám má za sebou sebevraždu své přítelkyně a setkání s dívkou, které schází malíček. Tato *dívka číslo pět* konstatuje, že má vypravěč nějaký problém,¹⁴⁴ a jejich vztah se bolestně završí¹⁴⁵ symbolicky v den v textu zmíněné¹⁴⁶ veřejné sebevraždy Jukia Mišimy.¹⁴⁷

Povšimněme si zde především, že vypravěč vlastně při podávání svého příběhu ve všech dosavadních třech románech postupuje zcela v duchu japonské tradiční společenské etikety, v níž je nezdvořilé příliš upozorňovat na svou osobu a komunikace je zprostředkována ritualizovanými náznaky,¹⁴⁸ mnohdy i nonverbálními, které si partner v hovoru musí umět vyložit v jejich pravém

---

ve vězení Sugamo, vyhnutí se odsouzení z důvodů zásadního významu pro zahraniční politiku USA i následná klíčová role prvního muže japonské politiky se zcela shodují s údaji známými o někdejším japonském premiéru Nobusuke Kišim (1896–1987), jenž v úsilí o dobré vztahy s USA mimo jiné vyvolal enormní demonstrace japonské veřejnosti svým podpisem japonsko-americké bezpečnostní smlouvy v roce 1960. Tyto demonstrace se mj. staly inspirací pro studentské protesty konce šedesátých let.

143 Jako čtvrtý vztah zde počítáme setkání s dívkou bez malíčku v KUK.

144 Prakticky pouze jen porovnáním časových dat z KUK, PB a HMB můžeme dešifrovat, že nejde o pouhou nezávaznou repliku, ale o záměrný odkaz na to, že se ještě vypravěč nevzpamatoval ze smrti Naoko (PB, KUK) a neúspěšného pokusu o vztah s dívkou bez malíčku (KUK).

145 Že jde o popis konce vztahu lze určit podle časového údaje z PB, kde vypravěč v zimě toho roku naplno propadne hře na pinballu.

146 Do vyprávění je zasazena v podobě zmínky o tom, že si vypravěč s přítelkyní 25. 11. 1970 (den Mišimovy smrti) dávají v úvodní kapitole, označené tímto datem, v univerzitní kavárně oběd, přičemž se na obrazovce zdejší televize úderem druhé hodiny odpolední začne opakovaně objevovat Jukio Mišima. Televize má ovšem poškozené ovládání hlasitosti a Mišimův předsmrtný projev (v němž Mišima, jak uvádí například Klára Macúchová v doslovu k českému vydání *Zlatého pavilónu*, mimo jiné „vyjadřoval znechucení nad ‚zemí, která ztratila vlastní duši““) není téměř slyšet a vypravěče ani jeho přítelkyni stejně příliš nezajímá (HMB, kapitola 1).

147 Ta v příběhu HMB v kontextu toho, co je známo o Mišimově oblíbě u členů hnutí *Zenkjó*, vlastně představuje definitivní tečku za dobou studentských bouří a jejími ideály.

148 Za všechny například známá „falešná pozvání“, kdy se například japonský hostitel v době blížící se večere zeptá své návštěvy, zda si nechce dát večeri s nimi, což si ovšem skutečně slušně vychovaný návštěvník musí vyložit jako jemné a zdvořilé vybídnutí k odchodu domů.

smyslu¹⁴⁹ a zareagovat na ně, pokud nechce být označován za ignoranta.¹⁵⁰ Podobně i Murakamiho já-vypravěč vysloví sice v románech mnoho a mnoho slov, převážně kousavých komentářů k situaci, v níž se právě nachází, tato slova však neslouží k opravdové komunikaci s posluchačem-čtenářem. Vypravěč jimi pouze „mlží“ a předstírá a to skutečně podstatné, co má na mysli, pouze probleskne tu a tam ven jako zdánlivě nedůležitý detail.

Po výše uvedeném úsporném a náznakovém vylíčení dalšího z vypravěčových neúspěšných vztahů následuje časový skok do roku 1972, který je opětovně zmíněn v souvislosti se založením vypravěčovy překladatelské firmy, a rovněž do roku 1973, kdy je znovu připomenut odchod vypravěčova kamaráda Myšáka z rodného města poté, co se rozhodl utéct před vážným vztahem s dívkou, kterou považuje za „naivní“, odejít pryč a žít se poprvé v životě vlastní prací.

Následně se pak dozvídáme, že se vypravěč roku 1974 oženil. Bere si dívku, která s nimi pracovala¹⁵¹ v překladatelské firmě, a začínají spolu žít v jeho tokijském bytě. Vypravěčova firma také, v roce 1975, rozšiřuje svůj záběr a kromě překládání se nyní věnuje i reklamním aktivitám (čímž se dostává do sféry vlivu *ovcí* posedlého rodáka z Džúnitaki, nikdy neodsouzeného válečného zločince). Tato část příběhu je pak nakonec uzavřena tím, že se s vypravěčem o 4 roky později rozvádí manželka. Přesto, že její má ráda, cítí stále jasněji, že manželství s ním nikam nevede. Současně s proběhlým rozvodem dostává vypravěč také zprávu o tom, že jeho v pořadí pátá přítelkyně zemřela při autonehodě. Toto završení jedné z etap příběhu i vypravěčova osobního života nám v předchozím kontextu dává tušit, že i přes náznaky zlepšení zmíněné v PB ještě východisko ze své situace rozhodně nenalezl a že tedy patrně změnu přinese až třetí, finální část příběhu HMB.

Tato třetí a finální část pracuje opět se systémem složitých symbolů a odkazů, naznačujícím její význam a závažnost. Jsme do ní uvedeni letopočty 1977 a 1978, kdy se vypravěči „po letech, kdy o sobě nedal vědět,“ ozývá v dopisech ze severu Japonska Myšák. Těmito dopisy také začíná řetězec událostí, které vypravěče přinutí, aby se vydal na cestu, jejímž účelem má být, alespoň navenek, vypátrání samotné *ovce*.

Murakami totiž nechává Myšáka na jeho útěku z rodného města a z dosahu rodiny rovněž vykročit trasou „jošicuneovské fámy“ a doputovat až na Hokkaidó,

---

149 Je po něm přímo vyžadováno takzvané *kikubari* – bdělá pozornost k drobným známkám, které prozrazují skutečné citové hnutí partnera. Tyto drobné známky mistrně popisuje například Rjúnosuke Akutagawa ve známé povídce *Kapesník*.

150 Pro podobné situace má japonština příznačný výraz *kúki o jomenai hito*, tedy člověk, který neumí „přečíst celkovou atmosféru“ a na náznaky správně zareagovat. V této situaci se běžně ocitají v Japonsku cizinci.

151 Jde o tutéž osobu, o které v PB uváděl, že je u nich sekretářkou a že mu dělá návrhy, které on odmítá.

a to právě do městyse Džúnitaki,¹⁵² kde jeho rodina vlastní ve velmi odlehlých horách rekreační chatu, v níž měl shodou okolností dříve své soukromé sídlo tentýž vládní úředník, který na mandžusko-mongolských hranicích probudil *ovci* a dopravil ji do Japonska. Zde se, v rodinné chatě, kterou z nostalgie navštíví, také nakonec setkává přímo s *ovcí*, která mezitím údajně stačila opustit svého stárnoucího hostitele, někdejšího válečného zločince, a začala si pro své plány hledat někoho mladšího a energičtějšího.

Aby se zachránil od *ovce*, která do něj mezitím také vstoupila, vymýšlí Myšák plán, jak za cenu vlastní oběti zničit *ovci* i organizaci s ní spojenou. Nejprve předhazuje návnadu organizaci, kterou vybudoval předchozí hostitel *ovce* a která nevyhnutelně potřebuje *ovci* zpět v podobě nového následníka. Myšák posílá vypravěči fotografii okolí chaty (na níž je ve stádě běžných ovcí vyfotografována i zmíněná *ovce*) a žádá jej, aby snímek zveřejnil někde, kde bude lidem na očích. Počítá totiž s tím, že se nejdůležitější zbylý zástupce organizace následně pustí po stopách fotografie až do jeho úkrytu, kde se jej chystá zničit připravenou náloží.

Poté, co fotografie vyjde tiskem v reklamním letáku, vydaném vypravěčovou firmou, zástupce organizace skutečně začne jednat. Nevydává se ale za Myšákem sám, kontaktuje vypravěčovu firmu a pod hrozbou ekonomického zničení přinutí vypravěče, aby se podvolil jeho rozkazům. Potřebuje, aby se za Myšákem vydal vypravěč, setkal se s ním a jakožto jeho dávný kamarád jej přiměl, aby se (po psychickém šoku prodělaném poté, co se po svém „nakažení“ *ovcí* stal novým kandidátem na vedení organizace) přestal schovávat v chatě a chopil se své úlohy.

Aby byl vypravěč ve své úloze autentický, není mu sdělen pravý cíl cesty – je mu pouze řečeno, že má vypátrat *ovci* z fotografie (jediné, co je jasné, je, že je snímek pořízen na Hokkaidu), a dostane k dispozici omezený čas a velice štědré finanční prostředky. Vypravěč proto hodlá celou záležitost i přes veškeré hrozby odmítnout, mezitím se ovšem po rozvodu seznámí s novou přítelkyní (která je zároveň fotomodelkou, korektorkou v tiskárně a luxusní prostitutkou, a disponuje zázračnou intuicí) a ta jej přesvědčí, aby se na Hokkaidó vydali.

Vypravěč a jeho nová přítelkyně se tedy na cestu skutečně vydají a díky dívčině intuici nakonec naleznou – přes kontakt s někdejším vládním úředníkem probudivším ve třicátých letech *ovci* – cestu až ke krajince z fotografie a s ní i k chatě Myšákovy rodiny.

Cestou se během pátrání také pokoušejí kontaktovat Myšáka inzerátem v novinách. Myšák jim neodpoví, z jejich inzerátu se však dozví, že jsou mu na stopě na Hokkaidu a domyslí si, že byl vypravěč organizací vyslán, aby po něm pátral.

Myšák však mezitím přistoupí k radikálnímu kroku a *ovci*, která jej „infikovala“, likviduje tím, že sám páchá sebevraždu. Jeho tělo pohřbí Ovcí mužík, místní

152 Pripomeňme, že jde také o rodiště zmíněného neodsouzeného válečného zločince. Vše podstatné v příběhu se tedy koncentruje do symbolického prostoru fiktivního hokkaidského městečka.

rodák, který se údajně skrývá v okolních lesích v ovčím převleku už po tři desetiletí od dob druhé světové války, kdy se tak začal vyhýbat riziku odvodu na frontu. Postavu Ovčích mužíka pak po Myšákově sebevraždě využije Myšákův duch i k tomu, aby v chatě umístil nálož, určenou k likvidaci zástupce organizace, s nímž má už Myšák dokonce v chatě smlouvenou schůzku, na níž se má oficiálně ujmout vedení. Schůzka se má odehrát v den, kdy vyprší lhůta daná vypravěči organizací k pátrání.

Nato se do chaty konečně dostávají vypravěč a dívka. Vypravěč už ví, že její organizace patrně podvedla a zamlčela mu leccos důležitého, k dalšímu pátrání mu však schází vodítka a Myšáka v chatě nenalézá. Rozhoduje se na něj počkat. Z únavy ale krátce po příchodu usne. Během jeho spánku přichází do chaty Ovčí mužík, který posílá dívku z chaty pryč. Na dívku a její intuici beztak celá chata působí silně skličujícím dojmem, a proto v ní vypravěče zanechává jeho osudu, a zatímco vypravěč odpočívá a spí, skutečně od něj uteče zpátky do civilizace.

Vypravěč zůstává po mnoho dalších dní sám v chatě (v níž jako by se čas zastavil v polovině šedesátých let) a vyčkává. Pobyt v chatě chápe jako příležitost k osamělému očišťování – začíná běhat a přestává kouřit. Ze stop nalezených v chatě také poznává, že Myšák musel vědět o jeho chystaném příchodu. Zatímco se lhůta, kterou dal vypravěči zástupce organizace na splnění úkolu, chýlí ke konci a zbývá už jen jediný den, přichází na scénu znovu Ovčí mužík. Vypravěč si povšimne v chování Ovčích mužíka četných charakteristických Myšákových gest a pochopí, že má před sebou patrně Myšákova ducha, vtěleného do jiné osoby.¹⁵³ Jelikož vypravěč stále ještě neví, že jeho úkol vypátrat *ovci* je jen zástěrka a je nervózní z blízkého se termínu a ostatně také i z celé absurdní situace, začne jednat a podaří se mu Myšákova ducha vyprovokovat ke komunikaci. Ten se mu následně v noci zjevuje ve své pravé podobě (pouze jako hlas v naprosté tmě, pohlédnout na něj vypravěč nesmí).¹⁵⁴

Dají si spolu pivo jako za starých časů v Džejově baru a Myšák přitom vypravěči sdělí, co se mu přihodilo s *ovci* a co následně udělal. Žádá pak vypravěče, aby příštího dne zrána aktivoval v hodinách v hale skrytou časovanou nálož, a co nejrychleji pak z chaty odešel. Nato se Myšákův duch s vypravěčem navěky loučí a odchází.

Vypravěč druhého dne zrána udělá, co po něm Myšák žádal. Po aktivaci nálože odchází z horské chaty dolů do civilizace. Cestou se několik kilometrů od chaty potkává v zatáčce, neprůjezdné vlivem počasí pro auta, se zástupcem organizace, který neví o Myšákových úmyslech ani o tom, co Myšák udělal a míří na schůzku

---

153 Jde tu opět o princip zhusta využívaný ve hrách *nó*: duch zemřelého se zjeví (například poutníkovi v podobě jiného člověka, velmi často místního usedlíka.

154 Tento prvek zákazu pohledu, jenž je nám už známý z klíčové scény v NDK a z ve vrcholné části izanagiovského mýtu v kronice *Kodžiki*, zařazuje chatu vlastně bezpečně do kategorie prostoru jiného světa.

s ním. Ze schůzky jej plánuje odvézt do Tokia do jejich hlavního sídla. Dozvídáme se přitom, že někdejší válečný zločinec mezitím zemřel a měl v Tokiu pohřeb. Zástupce považuje vypravěčův úkol za splněný a je s jeho postupem velice spokojen.

Vypravěč od zástupce dostává za splnění úkolu šek s patrně velice vysokou částkou, vkládá jej ale do kapsy, aniž by na něj i jen pohlédl. Zástupcův šofér následně odváží vypravěče na vlak do civilizace, zatímco zástupce samotný vyráží pěšky do horské chaty na schůzku.

Vypravěč nastupuje dole pod horami do vlaku, který vyjíždí v pravé poledne směrem na jih. Když opouští Džúnitaki, ozvou se z hor dvě silné detonace, naznačující, že byl Myšákův plán úspěšně dotažen do konce a jak *ovce*, tak i zbytek její organizace, byly konečně nadobro zničeny.

Vypravěč poté přes Sapporo odlétá do Tokia a z Tokia pak ještě do svého a Myšákova rodného města. Ví už, že jej jeho přítelkyně opustila definitivně a že je tedy nyní, po rozvodu a ztrátě kamaráda, zcela sám. V rodném městě navštěvuje Džejův bar, který se mezitím přestěhoval a prodělal přestavbu na luxusnější podnik. Vypravěč neříká Džejovi, co se stalo s Myšákem, pouze mu, aniž by na šek opět i jen pohlédl, předává odměnu, kterou dostal od zástupce organizace. Částka je dost vysoká na to, aby bohatě pokryla Džejovy náklady, které měl s přesunem a rekonstrukcí baru a vypravěč ji Džejovi celou věnuje. Nato odchází z baru a jde k pobřeží, na němž se kdysi s Myšákem spřátelili. Vlivem rozsáhlé činnosti developerů, za níž stojí i nyní už zničená *ovčí* organizace, toho z někdejší volné pláže už zbývá jen velmi málo, prakticky jen pár desítek metrů, zbytek byl zavezen a zastavěn. Vypravěč se zde na poslední zbytky volného prostoru posadí a v závěrečné scéně příběhu i celého románu svého ztraceného kamaráda oplakává.¹⁵⁵

Pokud si tedy celý příběh v co největší krátkosti shrneme, vidíme, že vychází z historického pozadí japonské koloniální expanze, jejíž představitelé, symbolizovaní člověkem posedlým *ovcí*, se s koncem druhé světové války vrací zpátky do Japonska, kde se jim podaří dosáhnout skrytého zásadního vlivu na fungování celé společnosti. *Ovčí organizace* však následně pomalu ale jistě ztrácí svého stárnoucího vůdce a hrozí jí zánik. Ráda by proto předala následnictví generaci účastníků studentských bouří, reprezentované zde mimo vypravěče především Myšákem. Myšák, o němž už z PB víme, že po studentských bouřích odešel z univerzity, rozhodl se stát spisovatelem a nyní je na útěku od vlivu své rodiny a pokouší se postavit na vlastní nohy, je do vlivu *ovce* zapleten ve chvíli, kdy se z nostalgie vrátí dočasně pobýt na chatu náležící jeho otci a octne se tak v kontaktu přesně s tím, před čím utíkal. Je znovu zapleten do toho, před čím chtěl utéct. V rozhovoru, který vede s vypravěčem ve scéně setkání v chatě už jako duch, posléze tvrdí, že celou dobu na svém útěku „prchal od vlastní slabosti“, události příběhu však

155 Přímo je popsáno pouze to, že si sedá na pláž a „dvě hodiny pláče jako ještě nikdy“, srovnáním kontextů HMB a KUK je ale jisté, že jde o pozůstatky stejné pláže, kde se s Myšákem v KUK spřátelili, čímž je vypravěčův pláč propojen do souvislosti s postavou Myšáka.

naznačují, že ve chvíli, kdy se osudově zapletl s *ovcí*, začal postupovat velmi promyšleně, rozhodně a rázně.¹⁵⁶ Poté, co vyjde najevo, že se jeho cesta začíná nebezpečně blížit dráze neblahé jošicuneovské legendy (z civilizovaných krajů Japonska přes Hokkaidó a Džúnitaki k „dobývání světa“) neváhá dokonce obětovat i sebe samotného. A když zjistí, že byl po jeho stopě poslán jeho kamarád, zapojí jej chladnokrevně do hry jako dvojitého agenta, s jehož pomocí organizaci nakonec zničí. Představitelem nerozhodné slabosti je v příběhu paradoxně spíše vypravěč – od konce studentských bouří se neustále potácí ve světě, který přišel po nich a lidsky přešlapuje na místě – svědectvím o tom je rozvod, k němuž ho přiměje manželka s tím, že jí život s ním nic nedává.

Myšák se tedy v celkovém příběhu, který začíná v KUK, pokračuje v PB a plně vyvrcholí právě v HMB, pohybuje po následné linii:

- 1) Zklamání z výsledku studentských bouří.
- 2) Odchod ze „zkažené“ univerzity.
- 3) Nespokojenost s vlastní, válečnou vinou zatíženou rodinou.
- 4) Částečný odchod od své rodiny do rodinného bytu.
- 5) Plný odchod od rodiny a pokusy žít se vlastní prací a spisovatelstvím na severu Japonska.
- 6) Příchod na Hokkaidó a podlehnutí momentální nostalgii vzpomínek na čas strávený zde se svou rodinou.
- 7) Návštěva rodinné chaty a tím i nepochybný nový kontakt se svou rodinou.
- 8) Setkání s pokušením v podobě možností, jaké by měl v ovčí organizaci.
- 9) Nátlak, jenž na něj organizace činí zapojením vypravěče do hry.
- 10) Následná Myšákova sebevražda v bezvýchodné situaci.
- 11) Organizace dostává v důsledku Myšákova jednání fatální zásah na citlivém místě.

Přes veškerou složitou a matoucí *ovčí* symboliku a přes veškerou přídavnou špi-onážně-detektivně-spiritistickou veteš, již je doslova zamořen celý diskurs, tedy nakonec příběh hlavní, třetí části HMB spěje k odhalení druhé zásadní a skryté metafory, na níž je román vystavěn. První, očividnější metaforou románu je rovnice *ovce* = *japonská koloniální expanze a touha po moci*. V jejím pozadí se ale skrývá ještě metafora druhá, neméně závažná. Je vyjádřena rovnicí *ovčí organizace* = *vlastní rodina*, ke které neodvratně míří sled hlavních událostí Myšákova příběhu, shrnutý výše v jedenácti bodech. Která „tajemná organizace“ by totiž zničehonic stála o to, aby se v ní někdo tak bezvýznamný jako Myšák ujímal slova a vlivu, než právě jeho vlastní rodina? A kdo jiný by vůbec mohl stát o to, aby se Myšák stal

156 I postava Myšáka tedy v příběhu svými slovy předstírá a popisuje sebe samu jako slabého člověka, přičemž mimo jiné z KUK a PB víme, že když po konci studentských bouří Myšák odmítl dále docházet do školy, vypravěč na univerzitě konformisticky zůstal.

jeho následníkem, a způsobit tím Myšákovi natolik vážné dilema volby, než jeho otec, válečný spekulant?

Příběh, jímž prochází v HMB jakožto vyvrcholení KUK a PB vypravěč, je tedy především příběhem cesty za poznáním, kterou lze shrnout v následujících hlavních bodech:

- 1) Vypravěč prochází dobou studentských bouří, prožívá je však apaticky, pod vlivem smrti své přítelkyně, za niž si klade vinu.
- 2) Vypravěč po skončení studentských bouří činí pokus o postavení se na vlastní nohy, nezávisle na velkých průmyslových firmách a konfrontuje se s duchem své zesnulé přítelkyně v určitém smíření.
- 3) Vypravěčova firma se rozvíjí a vypravěč se ožení.
- 4) Vypravěčova firma rozšiřuje svou působnost na reklamní aktivity a dostává se tím do područí ovčí organizace i světa prudkého hospodářského růstu a velkých průmyslových firem.
- 5) Vypravěč se lidsky potácí na místě a jeho život nikam nevede.
- 6) Vypravěč se rozvádí.
- 7) Vypravěč je přinucen jít přemlouvat Myšáka k tomu, aby se ujal vedení organizace.
- 8) Vypravěč zjišťuje, že Myšák raději spáchal sebevraždu.

Vypravěč tedy v příběhu putuje za poznáním, že jakékoli zaplétání se s *ovčí organizací*, jakékoli ustupování z vytýčené cesty k nezávislosti (ať už na velkých firmách či na minulostí zatížené rodině), je vždycky zhoubné. Jemu samotnému štěstí nepřineslo, jeho kamaráda dokonce stálo život. Vypravěč ovšem dostane ještě novou šanci v příběhu čtvrtého románu DDD (*Tancuj, tancuj, tancuj*), jímž se celá série završí.

Podíváme-li se nyní, jaké jsou prvky izanagiovského mýtu v příběhu HMB, zjistíme, že zde oproti předchozím románům KUK a PB dochází k výrazné změně. Prvky se vyskytují opět všechny – vypravěč, jeho ženský protějšek i jiný svět (smrt). Neobvyklé a nečekané je ale jejich propojení a následné vyústění. Na samotném začátku třetí části příběhu sice zmizí ve světě smrti vypravěčova „přítelkyně číslo pět“ (jež je v románu spjatá s dobou bouří na přelomu let 1969 a 1970) a vypravěč je pak doslova přinucen vydat se na cestu, která jej nakonec právě do prostoru smrti (reprezentovaného chatou nad Džúnitaki) zavede, vypravěč se v něm však nesetkává se svou ztracenou přítelkyní, ale naopak s postavou dávného kamaráda Myšáka, kterého svět smrti mezitím pohltil jako další oběť.

Dosavadní motivy izanagiovského mýtu v předchozích románech KUK a PB jsme mohli vcelku bez problémů interpretovat v rámci roviny osobní historie protagonisty a prvky jiného světa, s nimiž jsme přitom měli co dělat, se vesměs týkaly jeho provinění ve vztahu k přítelkyni jménem Naoko. HMB tuto kategorii

radikálně překračuje. Duchové *ohyzdných babic*, kteří se zde zjevují vypravěči a za nimiž je nucen se vydat do světa mrtvých, přicházejí z hlubších a dávnějších příběhových vrstev než dosavadní dívka bez malíčku a pinballový hrací automat v KUK a PB. Jako by se tím, že vypravěč odkryl a refletoval vinu v osobních vrstvách svého příběhu, pro něj teprve otevřela cesta k podobně nezbytné reflexi a nápravě i na úrovni, která se týká dávnější a nebezpečnější minulosti. Jak ale v tom ohledu ukazuje další z Murakamiho autorských vypravěčských náznaků, jeho vypravěč, sám příbuzný vojáka, co pokládal v Šanghaji miny, patrně tento aspekt svého příběhu pochopil víc než dobře. Peníze, které mu věnovala za jeho služby *ovčí organizace*, zbohatlá loupěním svého zakladatele na pevninské Číně, vrací na jediné místo, kam v příběhu historicky správně patří. Do rukou čínského barmana Džeje. Jay Rubin si správně všímá, že tak vypravěč činí, „jako by platil válečné reparace“.¹⁵⁷

---

157 Rubin, Jay. *Haruki Murakami and the Music of Words*, London: Vintage, 2005, s. 94.